

„Mondják ki nyíltan, hogy megtörtént...”

Beszélgetés az Aracs-éremmel kitüntetett Teleki Júliával

„Keresem az apám sírját” – szólalt meg egy kétségbeesett hang épp egy évtizeddel ezelőtt. A „miértek”, a szörnyűségek, a nemzeti és a családi tragédia fájdalmas hangja volt ez, azé az emberé, akit egy egész társadalom kényszerített hosszú-hosszú hallgatásra, és akiből egy újabb népiértés közelsége, anyai aggodalma, kétségbeesése nemcsak a polgárháború elleni tiltakozás sikolyát váltotta ki, hanem az eltökéltségét is, hogy hozzáfogjon a sajkásvidéki magyarok – addig csak rémálmaiban megbúvó – kiirtásának a kutatásába. (Részlet Hajnal Jenő laudációjából.)

A fenti mondatok **Teleki Júlia** méltatása kapcsán hangzottak el, abból az alkalmából, hogy eddigi tevékenységéért Aracs-éremmel tüntették ki. Békeharcosként szokás emlegetni, mivel részt vett a kilencvenes évek háborúellenes megmozdulásaiban, de legalább ilyen fontos, hogy az 1944-45-ös magyarellenesség megtorlások kutatója, a csúrogi megemlékezések szervezője. Beszélgetésünket is azzal a kérdéssel kezdtem, történt-e valamilyen változás Csúrogon, sikerül-e végre tartósan megjelölni az ártatlan magyar áldozatok nyugóhelyét?

– Sajnos, semmi sem történt. Fogadtak ugyan a szabályai önkormányzatban, de azt mondták, nem tudnak nekem segíteni. Annyit elárultak, hogy van egy városrendezési tervük, amely szerint a sintérgödörnél szabadidőközpont építenének. Azon a területen, ahol a halottainkat eltemették! A keresztnek pedig nincs helye? Hozzátettem, esetleg ennek a létesítménynek a keretében lehetne majd valamit kialakítani. Nagyon sörte éreztem magam. Én a politikusaink kezdeményezését is vártam... Természetesen az idén is ott leszünk és emlékezünk. Légvári Sándor ebben az évben is készít egy új keresztet, de kijelentette, nagyon megfáradt már, ez lesz az utolsó. Itt kell megjegyznem, hogy a tavalyi keresztünk augusztus végén – amikor legutóbb arra jártam – még állt, nem törték össze, nem rongáltak meg, csak leöntötték mésszel az évszámot és a feliratot.

* *Mi a véleménye arról a munkáról, amelyet a tartományi tényfeltáró bizottság végzett el?*

– Egyáltalán nem tartom helyénvalónak. Átnéztem például azt a részt, amit én személyesen adtam át. Leírtam, hány csúrogi áldozatról tudok, de annak ellenére, hogy a feljegyzéseimben 550 név szerepel, a jelentésben csak 170-et találtam. Azt állítják, hogy a tartományunkban az 1941 és 1948 között majdnem 84 ezer ártatlan civil áldozat volt, közöttük 4624 magyar, ami bizonyára nem fedi a valóságot. De én már ezzel is úgy vagyok, hogy ne is számolgasunk, csak ismerjük el, hogy megtörténtek az atrocitások. Mondják ki nyíltan, hogy nagyon sok ártatlan magyar embert kivégeztek a partizánok. Ezt szeretném már egyszer valahol elolvasni, hallani.

* *Hol tart az a kezdeményezés, hogy január 23-át nyilvánítsák a magyar népiértés emléknapjává?*

– Sehol, hiszen választ sem kaptunk. Semmi sem alakul úgy, ahogy szerettem volna. Igaz, Magyarországon több helyen is rendhagyó történelemórát tartottam, amelyeken ismertettem a második világháború végi eseményeket. Legutóbb a Magyar Kultúra Alapítvány meghívására a XIV. Kárpát-medencei Napok keretében mutattam be Budapesten a Hol vannak a sírok? című könyvemem.

Itt hangzott el az az ötlet, hogy az anyagot le kellene fordítani francia és angol nyelvre és szétosztani az Európa Parlament képviselőinek. Ezt fontosnak tartanám, hogy a világ is értesüljön a magyarokat ért megtorlásokról.

* *Miért tartja fontosnak, hogy a könyvét a határon kívül, konkrétan Magyarországon is megismerjék?*

– Tudniuk kell, mi történt a magyarsággal 1944-ben a Délvidéken. Mert ha az ottani fiatalok csak arról hallanak, hogy a magyarok mit tettek más néppel, akkor esetleg rossznak tartják a saját nemzetüket. A kivégzettek nem hősök voltak, csak áldozatok, akikkel a magyarság lett kevesebb. Jövőnk is csak akkor lesz, ha ismerjük a múltunkat. De az igazat kell tudnunk az elmúlt évtizedekről, nem azt, amit el akarnak hitetni velünk. Mindig elmondom, hogy Csúrogon táblán tüntetik fel a magyar fasiszták áldozatait, de a fiatalok sehol sem olvashatják el a partizánok áldozatainak a nevét. Éppen ezért, a társadalom hibájából, mi mindig fasiszták maradunk számukra.

* *Készül-e már az új könyvre?*

– Igen, dolgozom rajta. Arról írok, hogyan tiltakoztunk a kilencvenes években a háború ellen. Ez olyan százdoldalas „füzet” lesz, de csak akkor adom ki, ha találok rá támogatót. A legutóbbi könyvemem rengeteget dolgoztam, a kutatómunka során sokat utaztam, végül a saját megtakarított pénzből nyomtattam ki. Az első kötetemet, a Visszatekintés a múltba címűt 1996-ban a Napló jelentette meg, a másodikra – Keresem az apám sírját (1999) – a tóthfalusi nyomda és Utasi Jenő atya pályázott, a harmadikat, a Hol vannak a sírok? címűt 2007-ben nekem kellett finanszíroznom. Mindig csak annyit készíttettem belőle, amennyit el tudtam adni. A következőnek a Háború árnyékában lenne a címe, és tervezek még egy kiadványt, afféle életképeket. Belevénem, hol születtem, mi történt velünk, a családommal, a csúrogi emberekkel, mi lett velem, hogyan kerültem a politikába, hogyan és miért íródtak a könyveim.

* *A Teleki Pál Érdemérem után alig egy évvel Aracs-éremmel tüntették ki.*

– Az első díjat is nagy örömmel fogadtam, de az Aracs-érem azért hatalmas boldogság a számomra, mert idehaza kaptam, itthon méltányolták a tevékenységemet. Elismerést eddig sem vártam, de egy kis biztatás időnként jólesett volna. Szükségem volt rá.

* *Hogyan készülnek az ideai csúrogi megemlékezésre?*

– Ahogyan eddig. Mindenszentek napján, délután három órakor ott leszünk a szokott helyen, és várjuk mindazokat, akik fontosnak tartják, hogy eljöjjenek, mert úgy érzik, ezek az emberek megérdemlik az emlékezést, a főhajtást. Biztos vagyok benne, ha többen lennének, ha a politikusok hangsúlyosabban is mellénk állnának, akkor lenne eredménye is. Előtte még Pécsre utazom a Magyarok Európai Fesztiváljára, majd Svájcban találkozom az ottani magyarokkal. Ezeknek a lehetőségeknek is nagyon örülök, de csak akkor leszek elégedett, ha ennek a sok munkának végre maradandó, kézzel fogható eredménye lesz: tartós emléktábla, egy mozdíthatatlan kötömb, esetleg egy nagyobb méretű betonkereszt a csúrogi vesztőhelyen, amelyet végre nem rombolhatnak le. Ha az egészségem megengedi, ezt még szeretném véghezvinni.

TÓTH LÍVIA

Szabó Attilia felvétele